

**Kroniek van de
Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe**

twaaalfde jaargang, nummer 3
december 2003

SAMENSTELLING BESTUUR

P.M. Kraan, voorzitter
De Hietbrink 46
7824 XT Emmen
0591-622306

G. Waasdorp, secretaris
Westenesscherstraat 6
7811 AW Emmen
0591-617458

H. Jeurink, penningmeester
Laan v/h Kwekebos 229
7823 KE Emmen
0591-626728

M. Nicolai
Willinkplein 169
7811 NA Emmen
0591-617891

W. Visscher
Zijtak O. Z. 7
7833 AL Nieuw-Amsterdam
0591-551741

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap bedraagt € 14,00 per jaar en voor huisgenoten € 5,00 extra. Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij voor 1 december van het lopende jaar schriftelijk is opgezegd bij de secretaris. Men ontvangt enkele keren per jaar de Kroniek en men is welkom tijdens de lezingen, die regelmatig worden georganiseerd.

BANKRELATIE

Rekeningnummer 1044.68.815, Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe,
Laan v/h Kwekebos 229, 7823 KE Emmen

PUBLIC RELATIONS

M. Nicolai, Willinkplein 169, 7811 NA Emmen. Telefoon: 0591-617891

TIJDSCHRIFT

Kroniek van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe.

Redactie:

Minno Nicolai
Willinkplein 169
7811 NA Emmen
0591-617891

W. Visscher (eindredacteur)
Zijtak O. Z. 7
7833 AL Nieuw-Amsterdam
0591-551741

Lay-out
Tineke de Roo

Gelieve eventuele kopij te zenden aan de eindredacteur, W. Visscher, Nieuw-Amsterdam.

Het overnemen van artikelen of gedeelten daarvan uit dit tijdschrift mag alleen na daartoe voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie

INHOUD :

Redactioneel

Henk Jan Krikke	Het verdwenen Herenhuis Angelsloo	blz 2
Gerard Waasdorp	Speuren in het doop- en begraafboek van Emmen	blz 11
Wim Visscher	Een brief van een schoolmeester verklaard	blz 13
Jans Brands	Ziekten bij dieren	blz 16
Wim Visscher	Het rk kerkhof en de alg. begraafplaats van Zwartemeer	blz 17
	Vertier uit een krant van 1880	blz 20
	Het Franse Van Gogh Huis	blz 21
Gerard Waasdorp	Tijdschriften van omliggende verenigingen	blz 23
Henk Jeurink	Bijeenkomst over de Grafschaft Bentheim	blz 24

REDACTIONEEL

Zuidoost-Drenthe, dit geldt overigens ook voor de hele provincie, staat niet om haar kastelen en sloten bekend. In het gebied dat onze vereniging bestrijkt staan ze niet. Voor zover ze er vroeger wel waren, moeten daar heel weinig van geweest zijn. En zelfs in dat laatste geval, wat weten we er eigenlijk over? Een naam als Slotstee in Angelsloo zou kunnen vermoeden dat daar ooit een slot zou hebben gestaan. Uit geschied schrijvingen over Emmen worden we hierover nauwelijks iets wijzer. Henk Jan Krikke dook in dit stuk onbekende historie. Hij onthult in dit interessante artikel de tot vandaag de dag in nevelen gehulde geschiedenis van het 'slot' Angelsloo. Het artikel nodigt u uit om kennis te maken met dit in de grijze oudheid verzonken huis en haar bewoners. Gerard Waasdorp speurde weer voor ons in de oude doop- en begraafboeken van Emmen naar opmerkelijke, mysterieuze en saillante vermeldingen. U vindt ze in zijn bijdrage. Ook ontdekkingstochten die door of langs kerkhoven voeren levert vaak een kijk op over de geschiedenis van de plaats. Zo volgt hier een artikel over de begraafplaatsen van Zwartemeer. Verder nog een aantal bijdragen uit de oude doos, zoals over vroegere ziekten bij schapen en de bijbehorende huismiddeltjes, alsmede een krantenbericht over een dorpsfeest uit 1880.

De redactie wenst u prettige feestdagen en een voorspoedig 2004.

door H.D.J. Krikke

HET VERDWENEN HERENHUIS ANGELSLO

Inleiding

In dit artikel zal worden gekeken wat bekend is van het voormalige herenbehuizing Angelslo. Vroeger was Angelslo een nederzetting gelegen iets ten zuidoosten van Emmen, nu is Angelslo een woonwijk van Emmen. De naam Angelslo is naast een woonwijk met die naam tevens verbonden aan de straatnamen Angelsloërdijk, Angelsloërstraat en de Angelsloërweg. De Angelsloërdijk is thans een weg met bomen, die tegenwoordig vooral als een fietsroute wordt gebruikt. Eens was dit een mulle en in natte perioden modderige zandweg. Het is niet onwaarschijnlijk dat de straatnaam Slotsteet binnen de woonwijk Angelslo een historische verwijzing is naar het vroegere herenhuis Angelslo.

De Angelsloërdijk, anno 2003

Historie

Hoe lang bestaat Angelslo al als plaats of als nederzetting. In het boek 'Geschiedenis van Drenthe' wordt er op gewezen dat bij opgravingen bekend werd dat er reeds eeuwenlang bewoning moet zijn geweest in Angelslo.

Noch op de kaart/plattegrond van Pijnacker uit 1634, noch op de kaart van ca. 1650 van N. ten Have komt de naam Angelslo voor, maar ook niet op de kaart van Alberdingh uit 1681.

In de Hottinger-atlas met Drentse kaarten uit 1773-1794 komt Angelslo voor op de kaart van Emmen. Overigens, in deze Hottinger-atlas van Noord- en Oost Nederland, is de 'Hottinger' kaart met daarop Emmen en Angelslo opgemeten en opgetekend door Ing. Van der Wijk.

Angelslo blijkt vroeger een (boeren) nederzetting te zijn geweest op een zandrug ten zuidoosten van Emmen. Die zandrug was 2 meter hoger dan de moerassen daarom heen. Angelslo was aan drie kanten omgeven door moerassen en lag ongeveer daar, waar nu de huidige woonwijk Angelslo ligt.

Hoewel de naam Angelslo kennelijk niet voorkomt op de oude kaarten/plattegronden, wordt de naam Angelslo in de 17e eeuw wel genoemd. Er wordt verder ook gesproken over een hut die in de 17e eeuw zou hebben gestaan aan de 'Angelse Stranck', een zijstroompje van de Runde. In het haardstedenregister van Noordborge blijkt in de 18e eeuw dat er in Angelslo sprake is van twee meijersplaatsen die beide als vol-boer gerekend werden. Bewoners hiervan waren in 1742 Evert Angelsen en Wolter Angelsen, in 1764 Evert Angelsen en Roelof Angelsen; in 1774 Evert Harms en Claas Wiggers; in 1784 en 1794 maakt het haardstedenregister van Angelslo alleen maar melding van twee plaatsen (vol-boer).

Detailkaart uit 1855 met links Emmen en rechts Angelslo

Over een jachthuis of een herenhuis werd niets gemeld in het haardstedenregister. Bevond er zich misschien geen haardstede in, of telde dit voor de belasting misschien niet mee, doordat men niet permanent in het jachthuis woonde.

Een herenhuis in Angelslo

Het is in het jaar 1777, dat bij overdracht van eigendom wordt gesproken over de plaats Angelslo in het kerspel van Emmen, gelegen in de marke van Noord- en Zuidbarge, met daarin twee meiersplaatsen en een Herenbehuizing, en verder ook nog land. In ons artikel wordt gekeken naar die Herenbehuizing. Er zijn geen aanwijzingen gevonden over de grootte van het herenhuis. Dat kan er op wijzen dat het herenhuis in Angelslo waarschijnlijk niet zo heel groot is geweest. Voor zover bekend zijn er geen afbeeldingen van. Een vergelijking van Angelslo op de 'Hottinger' kaart met latere 19e eeuwse plattegronden doen vermoeden dat het herenhuis aan de zuidkant van Angelslo heeft gelegen.

Voor een herenhuis of jachthuis een logische plek vanwege het uitzicht op het Bargermeer en de oevers daarvan.

Jachthuis alias Herenhuis

Angelslo, gewoonlijk ook wel den Angelsen genoemd, was vroeger eigendom van de drost van Drenthe. De drosten van Drenthe bezaten gedurende bijna vijf eeuwen, van 1046 - 1522, het jachtrecht in de Landschap. Zo begint het artikel over Angelslo in het boek de 'Geïllustreerde plaatsbeschrijving van de gemeente Emmen'. Deze heren de Drosten van Drenthe zouden in Angelslo, bij hun jachtgebied, een jachthuis hebben gesticht. Het jachthuis werd ook wel jachtslot genoemd. Ook logisch is, dat het jachthuis genoemd zal zijn naar de eigenaren, de opeenvolgende heren Drosten van Drenthe, en alzo dus met 'Herenhuis' kan worden aangeduid.

In het bovengenoemde boek 'Geïllustreerde plaatsbeschrijving' (anno 1920) wordt gemeld dat de overblijfselen van het vroegere jachthuis/jachtslot dat in 1816 zou zijn afgebroken, destijds in 1920 nog aanwezig waren. Wellicht verwijst de huidige straatnaam Slotstee naar de vroegere locatie van die overblijfselen.

Johan van Selbach

Sinds 1522 was het wereldlijk bisschoppelijk bestuur van de bisschoppen van Utrecht ten einde gekomen in Drenthe, vanaf dat jaar was de nieuwe landsheer stadhouder Karel van Gelre. Echter weer enige jaren later, in 1541, kwam Drenthe net zoals de andere Gewesten in Nederland onder bestuur van het 'Huis Habsburg': Karel V en Philips II. De Drosten van Drenthe werden door hen benoemd.

Johan van Selbach was in 1522 de eerste Drost van Drenthe, die het drostambt via de nieuw genoemde en benoemde wijze uitoefende. Hij resideerde in Coevorden. Het jachtrecht zal niet automatisch meer zijn toegekomen aan de bisschop zoals vóór 1522. Ook niet aan de drost, maar aan de Landschap Drenthe. Het is niet ondenkbaar dat de nieuw benoemde drost, Johan van Selbach, daardoor in die tijd het goed Angelslo zelf in eigendom heeft verworven. Het was een jachtgebied waar hij vanuit Coevorden, zijn residentie, vrij gemakkelijk kon komen. Vanaf de tijd dat hij het jachtgebied en het landgoed Angelslo in zijn bezit had, zou dit landgoed voor een zeer lange periode in het bezit blijven van de familie Van Selbach. Immers ruim een eeuw later, in de 17e eeuw bleek Steven van Selbach 'bezit' te hebben in Emmen (zie verder).

Jacht

Er werd vroeger jacht gemaakt op wolven en op wilde zwijnen die zich ophielden in het bos achter Angelslo, het Barnarsbosch.

*De Jager, uit Jan Luyken.
Het menselijk bedrijf, 1694*

Er werden destijds regelmatig jachten gehouden, ook op last van het bestuur van de Landschap. Met trommelslag en ketelmuziek werd het wild opgedreven. De schouten en de trommelslagers werden van Regeringswege (de Landschap) schadeloos gesteld voor het bijwonen van de klopjachten. Ook werden op het doden van wolven premies uitgelooft door het Landschapsbestuur. Het was bekend dat in Oost-Nederland men in sommige jaren veel last had van wolven. De verdere onkosten van deze jachten werden eveneens vergoed uit de landschapskas van Drenthe.

Hoewel de ligging van het jachthuis in Angelslo niet precies is aan te wijzen, lijkt het jachthuis aan de zuidzijde van Angelslo te liggen. Bij een vergelijking van de plattegrond van de Hottingerkaart uit 1794, de kaart uit 1824 en de kaart uit 1853 blijkt de bebouwing aan de zuidzijde van Angelslo te zijn verdwenen in 1853.

Hetgeen overeenkomt met dat wat beschreven is, n.l. dat het herenhuis/jachthuis in die tussenliggende periode moet zijn afgebroken.

Jachtreglement

Enige resoluties over de jacht door de Ridderschap en Eigenerfden.

Er werden voor het jagen in Drenthe reglementen opgesteld door de Ridderschap en Eigenerfden:

In 1749 werd vastgesteld, dat de hazenjacht geopend was van 1 september t/m 15 maart, en de patrijzenjacht van 1 oktober t/m 31 december, echter in 1752 werd de jacht op patrijzen en koroenders eerder geopend n.l. op 15 september. Enige jaren later, in 1755, waren er klachten over loslopende jachthonden en andere honden die het wild en het koren ruïneerden; had men klachten, dan kon men die indienen bij de drost die gemachtigd was er tegen op te treden. Weer enige jaren later, in 1758, werd besloten dat de jacht alleen was toegestaan voor gekwalificeerde ingezetenen van de Landschap Drenthe, die hier voortdurend hun domicilie hadden. De drost mocht aan deze regel geen uitzondering maken door aan buiteneigenaren of vreemdelingen toestemming te geven om te jagen. Een verzoek bijv. door een gecommiteerde van de Ommelanden (Groningen) om in de Landschap te mogen jagen werd dus niet ingewilligd. Ergo, de Drost van Drenthe moest zelfs diegenen die hier ten onrechte jagen in rechte vervolgen.

Ingaande 1790 was alle jacht op wild verboden tussen 1 januari en 1 oktober. Het jaar daarop werd vastgesteld dat de kerspelsoldaten een extra jas voor de jacht moesten verstrekken en verder, dat de Eigenerfden de oppassers van de jacht moesten betalen. In 1793 wordt het reglement andermaal aangepast: betalen voor een inwonende jager; na zonsondergang mag niemand zich meer met een geweer in het bos of op het veld ophouden.

Jacob Vriesen, eigenaar van den Angelslo

In 1751 blijkt burgemeester Vriesen eigenaar te zijn van 'den Angelslo'. De vraag rijst wie burgemeester Vriesen was en hoe hij eigenaar van den Angelslo is geworden. Mr. Jacob Vriesen was burgemeester en kameraar van de stad Zwolle. Een kameraar is een van de beheerders van de geldmiddelen van een stad of een college. Jacob Vriesen was getrouwd met Mechteld Johanna Geertruida van Selbach, dochter van Steven van Selbach. Steven van Selbach was zodoende de schoonvader van mr. Jacob Vriesen. Steven van Selbach was een nazaat van de vooraanstaande Drentse familie Van Selbach. In deze familie kwamen onder de voorouders personen voor met diverse, voor die tijd, belangrijke functies, waaronder Drost van Coevorden en Drenthe, rechtsgeleerde, landschapschrijver, en schulte. Ook worden zij genoemd als bewoners van de havezaten Laarwoud bij Zuidlaren en Vennebroek bij Anloo. Een jaar voor de boedelscheiding in 1752 van de erfgenamen-nazaten van Van Selbach bleek burgemeester Jacob Vriesen reeds eigenaar van Angelslo te zijn. Waarschijnlijk en begrijpelijk is dat Angelslo via zijn schoonvader Steven van Selbach in het familiebezit van Jacob Vriesen is gekomen. Steven van Selbach op zijn beurt zal het goed Angelslo wellicht verkregen hebben uit de nalatenschap van Coenraad van Selbach de enige zoon van zijn broer, de landschrijver, Gerhard van Selbach. De ouders van Coenraad waren Gerhard van Selbach en Margaretha van Emmen, na hun overlijden was Steven van Selbach voogd geworden over zijn jonge neef Coenraad. Hij moest diens goederen beheren. Echter deze neef Coenraad van Selbach is in 1714 kinderloos overleden. Coenraad van Selbach was een kleinzoon is van Coenraad van Emmen. Met het overlijden van Coenraad van Selbach zal ongetwijfeld een deel van de erfenis zijn toegefallen aan zijn oom en voogd Steven van Selbach.

Steven van Selbach heeft bezit te Emmen

Steven van Selbach was 'in beide rechten' doctor, schulte van Anloo, Gieten en Zuidlaren, bannerschulte in het Oostermoer en het Rolder ding-spel, geautoriseerd schulte van Emmen, Odoorn en Roswinkel.

Al 19 jaar voor het overlijden van zijn neef wordt van Steven van Selbach reeds genoemd dat hij bezittingen had in Emmen; dat kan Angelslo geweest zijn (zie eerder).

Wij lezen in het schultengericht van 1695 dat Steven van Selbach bezit had in Emmen ...

„Verzoek aan de Hoogh Welgeborene Heere Elbert Anthon baron van Pallant, heer van den Ham, Batinge en Oosterveen, Drost tot Coevorden en des Landschap Drenthe etc. adres van den 17 oktober 1694, de jonge Weduwe Schultinne van Emmen, in het schultambt van haar minderjarige zoon Hugo Emmen niet meer dan een geautoriseerde Schulte, verzoekt in verband met diens studiën tot het administreren van het schultambt van Emmen bij deze te autoriseren de schulte van Sleen, Gerhard Camerling, en dezelve te adjungeren de schulte van Anloo Steven van Selbach om alleen als deze op zijn goed te Emmen mochte wesen mede te vertreden enkel tot message van de remonstrantinne bij dese slechte gesteldheid van tijd. Accoord Van Selbach (9 aug.1695). Geaccordeerd door Van Pallant op den Huise Batinge 29 oct. 1694.

Op welk bezit wordt bedoeld in deze beschrijving 'op zijn goed' te Emmen.

Daar zijn nazaten Angelslo in bezit hadden kan deze acte daarop wijzen. Het kan zijn dat Steven van Selbach aan zijn bezit te Emmen is gekomen doordat hij een telg was van het aloude Selbach voorgeslacht, die behoorden immers tot de belangrijkste familie's in de 16e en 17e eeuw in Drenthe. Ook hadden ze jachtterreinen.

Steven van Selbach blijkt dus in 1695 bezit te hebben te Emmen en bleek daar tevens waarnemend en geautoriseerd schulte te zijn. Vanwege de afstand van Anloo naar Emmen zal Steven van Selbach, zelf schulte van Anloo, zijn waarneming als schulte van Emmen combineren als hij op zijn bezit te Emmen is. De schulte van het dichter bij Emmen gelegen Sleen wordt toegevoegd als geautoriseerd schulte van Emmen.

Aankoop van bezit en twee kerkbanken

Enige jaren later, in 1700, koopt Steven van Selbach een aantal 'stukken' van de gedeputeerde Warmolt Lunsing zijn bezit in Emmen, n.l. het achterste zuidelijke gedeelte van de Eeckhof binnen Emmen, en een mannenbank en een vrouwenbank in de kerk van Emmen, voorheen geweest waren van de heer Hidding en zijn vrouw, resp. van de heer Edzens, en daarnaast 'begrafenisse' in het choor-gedeelte van de kerk. De heer Edz.Edzens was lid van gedeputeerde Staten van de Landschap Drenthe. In 1701 wordt nogmaals beschreven dat de waarn.schulte van Anloo (Steven van Selbach) alleen maar bij gelegenheid voor zodanige zaken komt waarnemen, waarover geen contentie is. Zoals voor segulatie van z.g. stokleggingen, het stellen/vaststellen van mombaren (voogden/voogdijstellingen) en daarbij behorende rekeningen en andere zaken.

Na het overlijden van Steven van Selbach erf zijn echtgenote zijn bezittingen. Haar schoonzoon de Zwolse burgemeester Jacob Vriesen wordt beheerder van die bezittingen. Burgemeester Jacob Vriesen wordt zodoende in 1751 genoemd als eigenaar van den Angelslo. Jacob Vriesen komt in 1760 te overlijden. Zijn enige dochter Mechteld Johanna Geertruida de Famars, geb.Vriesen, erf zijn bezit.

Overste baron Van der Borgh

Het goed Angelslo krijgt in het jaar 1777 een nieuwe eigenaar, in de persoon van overste Baron van der Borch. Overste Van der Borch (Van der Borgh) krijgt Angelslo als een schenking. De Weledelgeboren gestrenghe Heer Johan Willem de Famars, luit.generaal der Cavalerie etc., en mevrouw M.J.G.de Famars, geboren Vriesen (enige dochter van burgemeester Jacob Vriesen), schenken vrij uit de hand een gerecht vierde part van hun aangeërde vaste goederen in Drenthe aan de Hoogwelgeboren Heer L.W.Ph. baron van der Borgh, overste der infanterie etc. en adjudant van Zijne Doorluchtige Hoogheid den Heer de Prins, de erfstadhouder. Dat gedeelte betreft de plaats Angelslo in het kerspel van Emmen, marke Noord- en Zuidbarghe, met twee meiersplaatsen en Herenbehuizing, land etc.

Baron Lucas Willem Philip van der Borgh lijkt een welgesteld man, hij leent geld uit. In 1780 en 1783 aan ene Jan Pieters. Maar welgesteld of niet, zelf leent hij in 1782 ook geld, o.a. f 19.000,— van Luitenant-Generaal J.W.de Famars en echtgenote Mechteld Johanna Geertruid de Famars, geb.Vriesen, die wonen op het buitenhuis 'Huize Aalhorst' gelegen in de buurschap Millingen, onder Dalfsen. Een bijzonder hoge lening voor die tijd. Wellicht waren er liquiditeits-problemen. Overigens leent Van der Borgh/Borch nadien ook wel weer geld uit; in 1788 leent Harm Klinkhamer, dan wonende met zijn echtgenote te Angelslo (voordien te Zuidbarghe), van zijn heerschap de Heer L.W.P. baron van der Borch f 200,—, het geld wordt hem overhandigd door J.L.Lange.

Destijds, in de 18e eeuw woonde de familie van baron Van der Borgh op het kasteel Verwolde, onder Laren in de Gelderse Achterhoek.

Heeren, der Hooghe gemeld, Heer Generaal en
 Mevrouw ieder voor de helfte of anderszins zo
 begrepen kan worden, dat de conjugale ge-
 meenschap hier van geen plaats had, Mevrouw voor 1 geheel
 voor 2 geheel, vrij van de hand weg schenken, sulks doende bij de schenken aan Hoogh Gern. Heer
 L. M. Phil. van der Borgh, De plaats genaamt den Angelslo in het kerspel van
 Emmen, Marke van Zuid en Noordberge, gelegen, bestaande in twee
 Meersplaatsen, Heerenbehuizinge, met Hooi, Bouw en Weidelanden, waartoe en
 Boscage, niets daarvan uitgesondert, maar den Hooglande buiten den Marke en
 cerspel gelegen, daar mede ingesloten, welke Gern. de comparante j.d. verklaarde
 den geschenken vrij zonder dat er een nog tussen beding tegeen is gemaakt waar op
 dan in den gerechte is gecompareerd Hoogh gem. Heer van der Borgh, etc.

Gedeelte uit een acte uit 1777

Schutius en keurnoten en de Getuigen verklaarden, dat Hoogh gemelden Heer
 Generaal en Mevrouw ieder voor den helft of anderszins zo begrepen kan worden,
 dat den conjugalen gemeenschap hier van geen plaats had, Mevrouw voor 1 geheel
 vrij uit den hand weg schenken, sulks doende bij de schenken aan Hoogh Gern. Heer
 L. M. Phil. van der Borgh, De plaats genaamt den Angelslo in het kerspel van
 Emmen, Marke van Zuid en Noordberge, gelegen, bestaande in twee
 Meersplaatsen, Heerenbehuizinge, met Hooi, Bouw en Weidelanden, waartoe en
 Boscage, niets daarvan uitgesondert, maar den Hooglande buiten den Marke en
 cerspel gelegen, daar mede ingesloten, welke Gern. de comparante j.d. verklaarde
 den geschenken vrij zonder dat er een nog tussen beding tegeen is gemaakt waar op
 dan in den gerechte is gecompareerd Hoogh gem. Heer van der Borgh, etc.

Van 22 May De Otto Nieuwold, dat op den 18 May 1789, van
 de Raad van hier als heelmacht van de
 H. W. Gern. Heer van der Borgh, by dienszinge hadde
 hadde aangekopen de goederen op een onder den
 Angelslo behorende voor de fien van van
 Vrij vinger car. g.

au. met voorsch. prot.
 J. H. Billinge

Verkoop Angelslo door L. Nieuwold aan Freiherr Franz
 Ludwig von Martels zu Danckern in Munsterland

In Emmen wordt na 1788 de naam Van der Borgh/Borch niet meer aangetroffen in de schultengerichten. In 1789 verkoopt hij Angelslo.

Opvallend is dat in 1780 als lidmaat van de kerk te Emmen wordt ingeschreven, Berent van der Heijden op Angelslo, afkomstig uit Dalfsen. Berent van der Heijden blijkt afkomstig te zijn uit de buurschap Millingen onder Dalfsen. Zeer wel mogelijk kende hij de familie De Famars - Vriesen, op Huize Aalhorst, onder Millingen bij Dalfsen, en heeft hij in Angelslo het Herenhuis aldaar namens de baron Van der Borgh beheerd of bewoond.

Ette Louwert Niewold

2. Geleed met 2. Spoorhoofd.
van de ruggen van de
fide. jeun. waagende veggende
waagende - bij mij veggende
Luchter van de ruggen - jeun.

1791
p. 100

Kauf Tod. Kienwollen von den
Engländern, haben auch keine
Part. d. 22 Sept. 1799 der Frau
Ludwig von Marck von
Dortmund in Münsterland
gekauft England hatte erstofft.
von 8500.

verkoop Angelslo door L. Niewold aan Freiherr Franz Ludwig von Martels zu Danckern in Munsterland.

Ette Louwert (L.F.) Niewold en zijn vrouw Marchien Ottens verhuizen in 1789 van Valthe naar Angelslo. Ook kerkelijk worden zij in 1790 ook overgeschreven van Valthe, kerkelijk onder Odoorn, naar Angelslo, kerkelijk Emmen. Hij blijkt het goed Angelslo te hebben gekocht.

Waarom hij is verhuisd naar Angelslo is niet duidelijk. Mogelijk is het de afstand, Angelslo is aanmerkelijk dichter bij Emmen en het schultehuis dan Valthe.

Niewold heeft het Herenhuis Angelslo, het voormalige jachthuis, overgenomen van Baron van der Borgh voor 5000 car.gld.

Nieuwold leent n.l. in die tijd flinke bedragen, o.a. van de schulte L.Willinge f 1.000,— (1787), f 1.000,— (1789), f 300,— en f 150,— (1790). Maar daarnaast leent hij ook van anderen: f 800,— (van oud-gedeputeerde Lunsing 1788), f 300,— (van de diaconie Odoorn 1789), f 1.500,— (van mr.J.Tonkens en de heer J.L.Tonkens 1789), f 300,— (van Geert Wilhelmus, Noordbargo 1789) en f 150,— (van Frederik Rosinge, Valtho 1801). In totaal is zodoende bekend dat hij f 5.500,— heeft geleend van 1787 t/m 1801.

Overigens heeft hij ook geld uitgeleend aan diverse personen, een totaal bedrag van f 1.781,—.

Na 1801 komen wij zijn naam niet meer tegen in de schultengerichten.

Mogelijk is hij verhuisd, in 1814 wordt in Emmen het overlijden gemeld van ene Louwert Niewold, landbouwer.

Franz Ludwig von
Martelszu Dankern
was gedurende 3
jaar eigenaar van
Angelslo. Part.coli.

Freiherr Ernst von Martels

Een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van Angerlo dient zich aan met komst van de Duitse adellijke familie Von Martels, ook wel Von Martels zu Danckern, genoemd naar het niet ver over de grens gelegen Schloss Danckern, bij Haren-Ems.

Slot Danckern bij Haren (D)

In 1799 verkoopt ette Louwert Niewold den gehele Angelslo aan Franz Ludwig von Martels zu Danckern in Münsterland voor de som van f 8.500. Gedurende drie jaren blijft Franz Ludwig eigenaar van Angelslo. Want daarna, in het jaar 1802, heeft hij den gehele Angelslo voor f 5.000 doorverkocht aan zijn broer Ernst von Martels.

Zijn broer Ernst was intussen op den Angelslo komen wonen. Korte tijd later, sinds 1804 komen we de naam van Ernst von Martels ook tegen in de schultengerichten van Emmen. Freiherr Ernst von Martels is dan de eigenaar van Angelslo. Om eigenaar te worden moest hij nogal wat geld lenen. In totaal is bekend dat hij f 14.432,— heeft geleend in een periode van twee jaar. Dit flinke bedrag wijst er m.i. op dat hij meer geld leende dan voor de aankoop van Angelslo nodig was. Hij leende dit bedrag vooral van zijn eigen familie o.a. van zijn zwager Clemens van Dwingelo en andere relaties, maar ook van Cornelis Pothoff, schulde van Emmen, en van Roelof Cremers te Emmen 1804/1805.

Echter ook zijn moeder bleek hem een som geld te hebben voorgesloten n.l. f 5.550,— zodanig dat zij daardoor mede-eigenaresse was geworden: „...naar haar gerechte aandeel mede-eigenaresse van Den Angelslo“.

Ernst von Martels was een zoon van Freiherr Johan Franz von Martels en Theodora von Dwingelo zu Lotten. Hij werd genoemd: Ernst von Martels te Angelslo; Von Martels tot den Angelslo; Von Martels zu Angelslo; Freiherr Ernst von Martels zu Angelslo. Het lijkt er op dat Angelslo bedoeld zal zijn als een bezit voor Ernst von Martels. Overigens is het niet ook onmogelijk dat het lenen van geld bedoeld kan zijn voor uitbreiding van het bezit bij Angelslo, maar er is ook geschreven dat de familie in die tijd schulden had, o.a. de belastingschuld uit het jaar 1666, de z.g. Martelsche Schuld (zie bijlage). Ernst von Martels, is een telg uit een vanouds katholieke adellijke familie in het Emsland. Zou hij met de aankoop van het landgoed Angelslo, buiten de Münsterse-landsgrenzen, zijn bezit wellicht veilig willen stellen. Met de komst van de Franse tijd was het machtsmonopolie van de Fürst-bischof van Münster doorbroken.

Overigens bleef zijn broer Franz Ludwig Freiherr von Martels op het ouderlijke huis Schloss Danckern wonen, later woonde deze in Amerika. Ernst von Martels zal na enige jaren Angelslo weer verlaten hebben.

Nieuwe heren

In 1807 lijkt Angelslo opnieuw van eigenaar te zijn veranderd. We komen de naam van Ernst von Martels na dat jaar niet meer tegen. De nieuwe eigenaren waren de heren R.O. van Holte,

*Ernst von Martels op den Angelslo. Den 11 Juli 1802
aan zijn broer Ernst von Martels, den gehele
Angelslo hadde aangekocht voor f 5000,—*
Pro vera extractione
C. Schulte

Aankoop van Angelslo door Ernst von Martels van zijn broer op 11 juli 1802

Heer van en tot Echten, W.de Jonge, mr.C.E.-Carsten en H.C.Carsten, tot het Hooge en Echts Hoogeveen. Zij kwamen zo te zien uit Hoogeveen.

Ook deze heren lenen geld uit zoals blijkt in 1808. In dat jaar leent Pieter Jansen, meier op den Angelslo, f 50 van zijn heerschappen de heren R.O.van Holte tot Echten, De Jonge, C.E.Carsten en H.C.Carsten van het Hooge en Echts Hoogeveen. In augustus 1808 leent Willem Jansen f 100 van deze heren; Willem Jansen woonde in Noordbarge maar zou korte tijd later in mei 1809 als meier op den Angelslo komen te wonen.

Van een buitenhuis, jachthuis of herenbehuizing wordt dan niet meer gesproken. Het huis Angelslo zou in 1816 zijn afgebroken. Overblijfselen blijken in 1920 nog aanwezig.

Tenslotte

Het woord 'heren behuizing' uit 1777 maakte nieuwsgierig waarom toentertijd dat woord gebruikt is.

In die jaren telde een bestemming van een huis. Of bij een van de bovenbeschreven eigenaren het huis Angelslo een andere bestemming heeft gehad dan jachthuis is uit het onderzoek niet duidelijk gebleken, maar heel goed mogelijk. De naam Angelslo is in de meeste actes gebruikt als 'goed' of 'landgoed', en dat kan er m.i. op hebben geduid dat de 'herenbehuizing' Angelslo past bij een jachthuis voor heren, maar evenzo goed bij een herenhuis als woonhuis.

Bronnen en literatuur

- Met dank aan de heren M.Nicolai en W.Visscher.
 - Adelsboek 1999.
 - J.W.T.M.Beekhuis-Snieders; Index Ridderschap en Eigenerden 1740-1795. Assen 1986.
 - G ter Braake; Drentse Havezaten. Meppel 1987.
 - H.T.Buiskool; Zuidoost-Drenthe, dl. III, De zanddorpen.
 - Burgen und Schlösser, zwischen Weser und Ems. Uitg.Oldenburgische Landesbank 1985.
 - F.A.Dijck; Feitelijkheden aan onze oostelijke grenzen. Nieuwe Drentse Volksalmanak 1978.
 - Emmen over de grens, knapzakroute; routeboekje blz 30.
 - H.de Groot; Geïllustreerde plaatsbeschrijving van de gemeente Emmen. 1920, Uitg. Noorderboek Groningen herdr.1980.
 - Grote Historische Atlas, dl.2 Noord-Nederland 1851/1855. Groningen herdr.1990
 - S.G.Hovenkamp; Register acten vrijwillige rechtspraak, schultengerechten nr.72, Emmen - Odoorn - Roswinkel. Hilversum 1998.
 - S.G.Hovenkamp; Register acten voogdizaken, schultengerechten nr.74, Emmen - Odoorn - Roswinkel. Hilversum 1997.
 - Collaterale successie en aankoop van vaste goederen. Emmen; OSA 1025.
 - Rekeningen van de schulten van de 30e en 40e penningen. Emmen; OSA 1786.
 - Kerkelijk lidmatenboek, kerk Dalfts en 1777; kerk Emmen 1780 en 1790.
 - Schloss Danckern. Brochure, Haren (Dld).
 - H.J.Versfelt; De Hottinger-atlas.Groningen 2003.
 - W.Visscher; Deel-genealogie Von Martels zu Danckern.
 - H.T.Waterboik; hfst.I, archeologie. In: Geschiedenis van Drenthe. Meppel/Amsterdam 1986.
- Bijlagen

SPEUREN IN HET DOOP- EN BEGRAAF- BOEK VAN EMMEN.

Inleiding.

Als je voor je hobby genealogisch en historisch onderzoek doet ben je afhankelijk van de, in het verleden, geschreven bronnen. Deze bronnen geven per definitie altijd te weinig informatie, men wil immers het liefst zoveel mogelijk van het verleden, bijvoorbeeld zijn voorouders, weten. Dat de schrijvers van vroeger daar onbewust de ene keer wel en de andere keer niet aan 'meewerkten' blijkt o.a. in de doop en begraafboeken van Emmen.

In het doopboek van de gemeente Emmen komen diverse keren onduidelijkheden in sexe voor. Een kind met een sexeloze naam wordt dan ingeschreven als 'kind van' i.p.v. 'zoon of dochter van'. Tevens komt het voor dat er kinderen gedoopt worden die zelf niet met name ingeschreven worden of waarvan de ouders geen naam, of onvolledige naam, hebben. Zou de dominee op het moment van de plechtigheid niet geweten hebben wie of wiens kind hij doopte? Of was hij het vergeten als hij dagen later het doopboek bijwerkte?

Namen van kinderen die begraven worden zijn alleen bij hoge uitzondering genoemd. In de begin periode werd de moeder van het kind, zowel bij doop als begraven, in haar geheel niet genoemd. Ook worden vrouwen en huisvrouwen, getrouwde vrouwen, meestal aangeduid als 'vrouw van', dus zonder naam ingeschreven in het begraafboek.

Een aantal van de vele voorbeelden uit het doopboek

15-05-1681	Alke kv Albert ten Oever
juli 1682	Tole kv Hendrik Meeringe is te Odoren gedoopt
29-10-1682	kv Albert Wemers
17-01-1687	Luijgjen kv Berend Meeringe
06-10-1695	Arbanus kv een heiden
06-10-1695	 een arm kint
25-12-1710	Evert zv een arm man
27-12-1711	Geert Jansen zv een arm man, so seit te Vries wonend
25-07-1713	Luijgjen kv Klaas Stratinge
26-12-1723	 kv Roelef wonend op Bleringe
10-04-1729	Engel kv Jan Berghuijs wonende op Gilsinge
09-11-1738	Luijgjen kv Wolter Klasen met Elsjen Jansen
21-07-1739	Luijgjen kv Jan Jansen en Aaltjen Luigjes Ubbinge op den Angelslo

begraven:

09-11-1673	de oude vrouw in Doeringe te Emmen
11-12-1673	de oude vrouw in Rabbers te Westenes
09-06-1674	e vrou uijt Weninge te Zuidbarge
25-03-1691	een arm kint
06-06-1701	de stiefsoon van Berent Huij
27-10-1702	de maagt van Geert Oldenschirring
11-04-1703	de maagt van Harm Smeinge
02-07-1715	de huisvrouw van JanRosinge :Bleringe
19-11-1762	de huisvrouw van de gewesene soldaat van Beilen
10-07-1763	 kv Jan Overmans en Geertruit.....

De bovenstaande, uit de vele vermeldingen gekozen, doop en begraafgegevens bezorgen de genealoog hoofdbrekens. Wat was het nu een dochter of zoon die gedoopt werd? Welk kind uit het gezin werd er nu begraven?

Misschien is er iemand die zijn hele leven op zoek blijft naar het overlijden van een voormoeder die omschreven staat als "de vrouw van de gewesene soldaat uit Beilen".

Naast deze vaak summiere vermeldingen vinden er ook vermeldingen plaats waaruit de bijzonderheden van het overlijden of van de persoon beschreven is. Dit is natuurlijk smullen voor een genealoog.

Aantal bijzondere vermeldingen, waarbij de doodsoorzaak vermeld is:

28-11-1691	is Marrie Rabbers te Westenes in haar hujs jammerlijk met alles verbrant en sij hare botten den 29-11 op zondag begraven.
20-12-1701	Harm Beninge, die verdrinken was.
05-04-1731	't kint van Hendrik Harms Stratensmits en Greetjen Jacobs Brinks. An de kinderpokken.
1731	er worden nog 8 kinderen die overleden zijn aan de kinderpokken begraven
16-07-1731	Hendrik Werners sone van Werner Alers en Megjen Jansen, zijnde schielik gestorven.
29-10-1734	Jan Segers, an een breuk sukkelend gestorven.
15-10-1735	Jantjen Berents van Alen huijsvrouw van Lambert Keunninks, in 't kinderbaren gestorven
16-05-1736	Aaltjen Stevens huijsvrouw van Willem Frijlinge, plots op de stoel sittende gestorven
16-07-1737	Harm Alberts Niesmit, van de balen door gevallen

1738	13 aan de kinderpokken gestorven kinderen begraven
22-01-1738	Ale Geerts Woerdinge, an 't water gestorven
1738/1739	nog 4 volwassene an 't water gestorven
04-03-1738	Wolter Werners, an de tering
13-03-1739	Gerrit Jans nu meier op Loesinge, gestorven an een geswel
30-06-1739	't kint van Egbert Garminge en Aaltjen Harms Gerrits, gestorven an de doorgaande borst- en hoestziekte onder de kinderen.
1739/1740	3 volwassene an de tering gestorven
21-06-1740	Griete Segers an een quinerie
06-10-1740	Jan Jansen scheper van Westenes, in 24 uren an kolijk (darmkramp) gestorven
11-07-1741	Coop Harms, plots gestorven
18-08-1741	Jan Jansen Weaver, an een inwendig teringgeswel gestorven
05-07-1742	Trijntje Harms Gerris huijsvrouw van Harm Coops, an 't longwater gestorven
19-03-1776	Jantien moeilj in de schuur van Willem Frijling te Noordborge
1776/1777	6 kinderen begraven die an de pokjes gestorven zijn.
25-07-1777	Jantien Cremers huijsvrouw van Harm Coops te Emmen, in de kraam gestorven
29-07-1777	Geesje Derks jongedochter, aan de kanker in de borst gestorven
15-05-1797	Jan Rabberts de huisman op weg naar Coevorden gestorven

Duidelijk wordt uit bovenstaande de periodes waarin een epidemie van bijvoorbeeld waterpokken heerste. Voor historici kunnen dit belangrijke gegevens zijn.

Bijzondere vermeldingen, waarbij diverse zaken gemeld worden:

- 27-11-1731 een arm kreupel man met de namen Harm Harms van Weenderen uit Oostvrieslant
- 19-02-1735 Albert Arents, in de wandeling Albert Grellen genoemd, zijnde onnosel van kints-been an, en nu laast wegens die onnoselheit verdwaalt en in 't moeras gestorven
- 10-06-1735 Hendrikjen Bakkers weduwe van wijlen Jan Jansen Coops, de vrou was doof.
- 06-05-1740 Griete Gerris weduwe van Egbert Hunninge, de vrouw was wegens ouderdom blind
- 30-04-1776 Fennigje Harms te Zuidbargo, oudste in 't Carspel, zijnde in het 92 jaar.
- 03-05-1779 Roelofje Hindriks huisvrouw van Jan Jansen in den wandelgangen bult Jan genoemd, te Emmen
- 28-06-1781 Berend Barchhuis te Noordbargo, een alumnus (pleegzoon, leerling) van de Diakonij
- 20-08-1781 Aaltje huisvrouw van Jan Harms in de wandeling Poup (Duitse?) Jan genoemd

Zo kan een honderden jaren geleden geschreven tekst een tipje van de sluier oplichten en een 'completer' beeld geven aangaande onze voorouders en .historie.

Brief van een schoolmeester uit 1878 met verklarende aantekeningen van Wim Visscher.

Op 25 Oktober 1878 trouwden Geert Barelds en Immechien Bezu uit Langeloo. Ter gelegenheid van hun huweljkssluiting kregen ze onderstaande felicitatiebrief van schoolmeester Swartsenburg, bij wie ze beiden in de klas hadden gezeten. Geerts vader Jannes Barelds en oom Hendrik Barelds hadden in 1863 meester Swartsenburg met een boerenwagen van Langeloo naar Nieuw Amsterdam verhuisd. De dergelijke reis over slechte zandwegen moet in die tijd een hele onderneming zijn geweest, die dagenlang duurde. In zijn brief haalt de meester herinneringen aan Langeloo op, maar tegelijk geeft hij een beeld hoe het (hem en zijn vrouw) in Nieuw Amsterdam is vergaan.

'Jonggehuwden, vroegere leerlingen!

Met veel belangstelling hebben wij, Uw oude leermeester en zijne vrouw, het bericht vernomen van Uw huweljk. Wij betuigen U onze hartelijke en welgemeende deelneming in het geluk en voorregt U dezer dagen te beurt gevallen en voegen daarbij den wensch dat Gij steeds de keur van Gods zegeningen zult mogen ondervinden en dat Ge te zamen tot in lengte van dagen voor elkan- der mogen gespaard blijven. Moge Uwe woning zoowel de zetel zijn van tijdelijken voorspoed en welvaart als van Zedelijken en Godsdienstigen welstand. In één woord, Geert en Immechien leef te zamen gelukkig, zijt voor elkander alles.

Geniet de voorspoed dankbaar en voeg U in alles naar het geen eene Goddelijke Vaderlijke Voorzienigheid over U zal willen beschikken. Zoo worde het. Ook mij mogt in de vorige week eene aangename verrassing te beurt vallen. Het was 40 jaren gelden dat ik mijne acte als hoofdonderwijzer had verkregen en 15 jaren dat ik hier te Nieuw Amsterdam werkzaam ben.

Als bewijs van belangstelling in deze beide gebeurtenissen ontving ik van den Heer Burgemeester Tijmes, den Heer Gosselaar en Jonkheer van Echten eene fraaye slaapstoel en tabakspot. De ingezetenen met Ds Van Hoorn aan het hoofd vereerden mij een mahonyhouten schuiftafel een spiegel, zes stoelen en een cigaren-presenteer-doo's alles even keurig en netjes'. Ed dan volgen nog een aantal ontboezemingen over meesters eerder standplaats Langelo, die we hier verkort zullen weergeven. Hij was daar met veel genoegen geweest, zegt hij. Ook herinnert hij zich nog allerlei personen daar en laat die van hem groeten 'en ook anderen die mij op dit oogenblik niet in herinnering komen en als gij straks bij uw lieve vrouwtje gezellig in de keuken bij de haard zit dan moet gij mij eens briefschrijven en deelen mij veel, veel bijzonders van Langeloo en de bewoners en mijne vroegere leerlingen mede'.

'Het gaat ons redelijk goed. Mijne vrouw is ernstig ziek geweest, doch Goddank thans weder aan de betere hand. Ik heb een prachtige nieuwe school gekregen met een mooye woning van drie kamers en een keuken. Zoodat we wel plaats hadden voor de present gekregen meubelen. Wij willen nu nog trachten een nieuwe kookkagchel en een nieuw vloerkleed te krijgen, dan hebben wij eene kamer sierlijk gemeubileerd'.

'En nu Geliefde Vriend en Vriendin zal ik eindigen in de hoop dat gij mijn schrijven in gezondheid zult mogen ontvangen. Zijt regt hartelijk van ons gegroet. Nogmaals zij U de beste wenschen toegebracht door'

Uwen belangstellenden Vriend en Vriendin,

S. Swartsenburg en vrouw.

1. De eerste Z.O. Drentse veenkoloniale schoolmeester.

Meester Swartsenburg heeft niet lang plezier aan zijn nieuwe woning beleefd. Hij heeft slechts een jaar in zijn nieuwe woning mogen wonen. Op een septemberavond van 1879 wachtte zijn vrouw vergeefs op zijn thuiskomst. De volgende ochtend zou zijn lijk worden opgevest uit de Verlengde Hoogeveensche vaart. Hij was de vorige avond na een afgelegd huisbezoek, huiswaarts kerend, door mist en duisternis misleid te water geraakt en daarbij verdrongen, 59 jaar oud. Waarschijnlijk is hij bij het vonder over de eerste zuiderraal bij de schoolwoning (t.o. het begin van de Dikkewijk) misgestapt. Als het kalf verdrongen is, dempt men de put. Er kwam dan ook spoedig een lantaarn bij dat vonder.

Meester Swartsenburg was in Nieuw Amsterdam in 1863 als schoolhoofd (zonder leerkrachten) begonnen in een eenklassige grote houten keet aan de Schooldijk. Deze school was van een algemene signatuur, later openbaar onderwijs genoemd. Swartsenburg had toen 120 leerlingen in de klas. De grond en de bouwmaterialen voor deze school waren beschikbaar gesteld door het bestuur van de Drentsche Kanaal Maatschappij. De weg naar de school was een opgehoogde modderweg, die men een 'diek' noemde. Naar de nieuwe school ging deze dijk de Schooldijk heten.

2. Op Bumaveen

Het was in het bijzonder de president-commissaris van de kanaal-maatschappij, Jhr mr. A.W. van Holthe tot Echten, notaris te Assen, die zich zeer voor de totstandkoming van de school had ingespannen. In een (in het Drents Archief aanwezig) oud schriftje van zijn hand werd melding gemaakt van de 'in 1863 gestichte school op Bumaveen of Westerveen'.

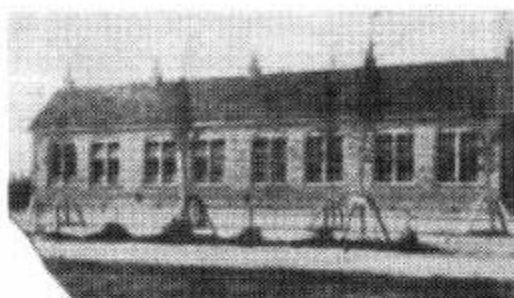
Angstvallig meed de jonkheer hier de naam Nieuw Amsterdam, de naam van de toen al tien jaar eerder door Amsterdamse kooplieden gestichte nederzetting aan het begin van het het Dommerskanaal. Van Holthe tot Echten wilde de bebouwing aan de vaart bij de Schooldijk de naam Bumaveen geven. Dit was een vernoeming naar de familienaam van zijn echtgenote, vrouw Maria Louisa Hora Buma. Hij wilde daar namelijk een bevolkingsconcentratie doen ontstaan, een 'eigen' dorp en dan was een school natuurlijk een van de eerste vereisten.

In dit gebied stonden toen al enkele tientallen (keet)woningen, waar allerlei personeel van de kanaalmaatschappij woonde. De bebouwing aan de Verl. Hoogeveensche vaart werd aanvankelijk inderdaad met de naam Bumaveen aangeduid. Dit Bumaveen werd uiteindelijk veranderd in de plaatsnaam Amsterdam. Enkele getrouwen van de jonkheer, zoals de in deze Kroniek meerge-noemde Koert de Wolde bleven zich nog het langst inwoner van Bumaveen noemen. Omdat dit op de duur tot grote misverstanden leidde, moest op een gegeven worden vastgesteld dat ze toch echt wel Nieuw Amsterdammers waren. Achteraf een niet ongelukkige naamskeuze; met alle respect voor de familie Hora Buma, de naam Nieuw Amsterdam klinkt toch beter dan Buma-veen.

3. Deftige schoolmeesters

Nu weer terug naar de eerste schoolmeester van het dorp, meester Swartsenburg. In een artikelen-serie van de hand van Koert de Wolde uit Nieuw Amsterdam in de Emmer Courant van 1910 werd het schoolhoofd Swartsenburg omschreven als een statige persoon die daar op school voor het oudere publiek op zondag tevens bijbellezingen hield: 'een persoon van flinke lengte, met een zeer deftige houding, die zondags zijn toe-hoorders toesprak. Hij leek op een begaafd predi-

ker'. Het eerste schooltje in de Zuidoostdrentse venen was spoedig te klein. Deze werd toen ver-groot tot een houten barak, zodat er wat meer ruimte kwam.

Openbare lagere school aan de 1e zuiderraai

In 1878 kwam er, zoals al gezegd, aan de 1e zui-derraai een geheel nieuwe en voor die tijd moder-ne school. In dat jaar telde de school 260 leerlin-gen en was deze de grootste in de gemeente Emmen. Het jaarsalaris van de hoofdmeester Swartsenberg werd toen gesteld op fl. 425,- plus fl. 25,- voor de avondschoon. Het jaar daarop ver-liep tragisch door het verdrinken van de meester. Hij had alle kinderen van Nieuw Amsterdam op school gehad. Hij werd opgevolgd door Ale Visser Pzn, een schoolhoofd waarvan bekend is dat hij altijd met de slipjas aan liep en een gouden lorg-net droeg. Het was deze meester Visser, die met een gepast woord de prijzen uitreikte bij het elders in deze Kroniek beschreven feestvertier uit 1880 in het Tweelingdorp, onder anderen aan Koert de Wolde. Deze meesters boezemden door hen deftige voorkomen zoveel ontzag in dat ze geen problemen hoefden te verwachten bij het ordehouden.

4. De school van meester Visser

Bij meester Visser kwam in die tijd ook de eerste door de overheid aangestelde onderwijzeres in Nederland op school, Christina Eggink. Zij kwam uit Veenoord en trouwde later - hoe kan het ook anders - met een schoolmeester aan de school van meester Visser.

Zij en haar echtgenoot Hendrikus Vos kregen veel kinderen. Bekend van deze kinderen zijn geworden de beide dochters Margot en Marie Vos. Deze gezusters Vos waren geboren te Nieuw Amsterdam en later bekende dichtersessen uit de school van Adama van Scheltema, dus van de socialistische richting. Veel van hun gedichten hebben typisch Drentse thema's als armoede en plaggenhut-ellende enz. Ze moeten het in Nieuw Amsterdam en omgeving nog met eigen ogen hebben gezien (zouden de dichtende zusjes ook in de Encyclopedie van Drenthe staan ? wv). Een jongere broer was de bekende latere minister Hein Vos van Handel en Nijverheid (P.v.d.A) van het eerste naoorlogse kabinet Drees. Hij heeft voor Z.O. Drenthe veel betekend i.v.m. met de naoorlogse Marshalhulp. Vastgesteld kan worden dat de 140 jaar geleden in een veenkeet begonnen school illustere leerkrachten en niet minder bloemrijke leerlingen heeft gekend.

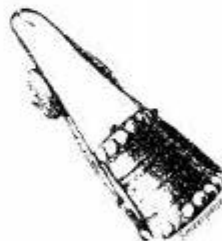
Jans Brands vertelt over:

ZIEKTEN BIJ DIEREN.

Uit de rubriek DE TIJD VAN TOEN

We blijven dit keer bij de dieren en wel bij de schapen.

Bij de kleine man waren nogal eens van deze dieren; hetzij voor het vlees of de wol, maar vooral voor de melk. Ik weet niet of hier hele kudde schapen hebben gelopen, maar wel dat er hier op Dordt een schaapherder is geweest. Dat was scheper Hendrik, Maar dat doet er niet toe, het gaat om de ziekten die er al zo waren. Heel belangrijk was de schurft. Daar hadden de schapen nog wel eens last van. Het was een gevreesde ziekte. Daarvoor werd zelf zalf gemaakt en in een zalfpotje gedaan. Deze had de scheper in het veld altijd bij zich. Ook zullen de mensen thuis deze zalf hebben gehad. Deed zich een geval van schurft voor, dan werd dit direct behandeld. Meestal werd de zalf zelf gemaakt. Later werd het ook wel door een drogist gedaan. Op de afbeelding zien we zo'n zalfpotje.

Maar niet alleen voor de schurft was men bang, ook de rotkreupel was een ernstige aandoening en bovendien net als de schurft heel besmettelijk.

De schapen in Nieuw-Dordecht ontkwamen ook niet aan deze aandoening. Een bericht hierover komen we tegen in de Emmer-Courant van 9 mei 1903.

Het gaat dan om de schapen van Johannes van der Weide, de weduwe A. Boerema en van Hendrik Jalving (was dit de schepers Hendrik? Waarschijnlijk wel). Voor de bestrijding van deze aandoening waren ook voorschriften en wel deze: De mest moest uit de hokken worden verwijderd ter dikte van twee spit en worden gebracht op het bouwland of worden overgoten met creolinewater van 10 op 100.

Het hout-, steen- en ijzerwerk moest worden afgekrabd, geboend en gereinigd met sodawater. Wanneer dit droog was moest het worden bestreken met een flinke laag bruine teer. Ruiven en andere voorwerpen, welk niet geteerd konden worden, moesten worden ontsmet met creolinewater van 10 %. Deze reiniging en ontsmetting moest geschieden tot manshoogte boven de begane grond. Ook was er nog de mogelijkheid van onteigening door de overheid. U ziet het ook bij de schapenhouderij was het niet altijd roze-geur en maneschijn.

Door W. Visscher

HET R.K. KERKHOF TE ZWARTEMEER

Deze begraafplaats ligt in de schaduw van de oude St Antoniuskerk en is dus een echt kerkhof. In 1918 kocht het voorlopige kerkbestuur, bestaande uit de heren Jan Geert Heine en August van Os, hier grond aan van de vervener gebr. Minke uit Dedemsvaart. Dit perceel op de hoek van de Kamerlingswijk en de Hogeweg was bestemd voor de bouw van een kerk/een parochiehuus en de aanleg van een begraafplaats. In juni 1921 werd de r.k. parochie opgericht. Tevens werd toen door de gemeente Emmen vergunning verleend voor de aanleg van begraafplaats. In datzelfde jaar werd hier de eerste overledene begraven. Bij het toegangshek van de begraafplaats bevindt zich een plattegrond waarop alle graven genummerd zijn weergegeven, alsmede de daarbij behorende namen van de hier begraven personen. Monumentale tombes en/of gedenknaalden treft men hier niet aan, edelen en andere hoog geplaatsten liggen hier blijkbaar niet begraven. Wel heeft men, staande op dit - vergeleken met de omgeving - vrij hooggelegen kerkhof, een groots uitzicht over de natuurrijke omgeving. Op het gras naast het toegangspad naar het kerkhof zagen wij een adder schuifelen. Even verder stond een ree. Beide dieren maakten zich bij het zien van de kerkhofbezoekers echter snel uit de voeten. Wat men hier vindt is natuurschoon en rust. De grafmonumenten zijn, zoals gezegd, eenvoudig zonder opsmuk, een cultuur zonder poespas. De indeling van de begraafplaats is symmetrisch van aard. De rijen liggen van noord naar zuid. Het middenpad loopt naar de onlangs gerestaureerde Calvarieberg. Niet ver daar vandaan staat rechts van het midden een metalen kruis met over de zijarmen een plaatje, die de naam Maria Johanna Habers e.v. A. Lohuis en de data 1836-1921 vermeldt.

Denkelijk gaat het hier om de eerste op deze begraafplaats begraven persoon. Een ander oud gedenkteken is dat van Lubertus Siebum, echtgenoot van A.J.A. Bruggeweerth. Het is een cementstenen kruis met in het midden (hart) een houten naambordje. Even verderop ligt een zelfde soort monument van de echtgenote A.J.A. Bruggeweerth. (Overigens staat ze in de Burgerlijke Stand ingeschreven als Bruggenwirth, W.V.). Vooraan - niet ver van het toegangshek - is op de 4 e rij oost, 4 e graf een sierlijk geconstrueerd ijzeren, zwart geschilderd, kruis met de inscriptie 'Ruhe in Frieden'. Volgens de genoemde plattegrond ligt hier J.J. Falke begraven, de tekst verwijst nog naar zijn Duitse komaf. Ook is er een oorlogsgraf met als opschrift: 'Gevallen voor het vaderland, Hier rust J.H.Peters 1920-1944'. De familienaam Peters vindt men hier overigens meer. Dit geldt ook voor namen als: Lippold, Kuhl, Tieck, Wehkamp, Schnoink, Hoppe, Veltrop, Ras, Moorman, Voss en Veringa. Op het westelijke gedeelte geeft een rij liggende gelijkvormige monumentjes de plaats aan waar de urnen zijn bijgezet. De eerste die hier werd bijgezet, in 1987, was die van Warner Snippe, in leven veenbaas bij de Friesche Veen Mij. In de zuidoosthoek is een opgehoogde, met ruwe heide beplante, gedenkplaats 'voor alle naamloze, ongedoopte en onvindbare kinderen hier ooit begraven'. Een bruinkleurig metalen bordje verwijst naar Ps. 71 : 6 A : Ik steun op U al voor mijn geboorte, U bent mijn leidman vanaf de moederschoot'. Het is gedateerd: 2-11-2002 dus opgericht op Allerzielen van dat jaar. Het monument

herinnert met name aan de tijd van de enorm vele doodgeboorten en het zeer hoge percentage zuigelingensterfte met name in de veenstreken. Hierdoor stierven veel kinderen ongedoopt. Die werden dan volgens de toen geldende katholieke traditie in zg ongewijde aarde, veelal op deze hoek van het kerkhof tegen de heg aan, begraven. Een en ander geeft aan hoezeer in het laatste kwart van de afgelopen eeuw de opvattingen over deze thematiek in de r.k. wereld zijn veranderd. Overigens werden naast niet-r.k gedoopten, ook zelfmoordenaars en onbekend gebleven personen op dergelijke plekken begraven. Bij het verlaten van de begraafplaats vinden we bij het toegangshek nog een pastoorsgraf. Hier ligt de in 1981 gestorven pastoor Leicher, die in Zwarte meer in 1961 zijn 12 1/2 jarig pastoorsjubileum vierde, begraven. De begraafplaats achter ons latend passeren we weer de Lourdesgrot tegenover de ingang van de kerk. Het beeld in de grot stond aanvankelijk op de Calvarieberg op de begraafplaats.

DE ALGEMENE BEGRAAFPLAATS TE ZWARTEMEER

De algemene begraafplaats van Zwartemeer is in 1925 in gebruik genomen. Voor die tijd vonden de niet r.k. inwoners van Zwartemeer hun laatste rustplaats te Klazienaveen. Pal bij de ingang ligt op de eerste rij als eerste graf die van de hout-handelaar Alferink. Daarnaast bevinden zich ook de graven van de bekende Zwartemeerder ondernemersfamilie Santing. Onder een oude door de tand des tijds 'geel uitgeslagen' natuurstenen monument ligt Lammigje Katuin, weduwe van Hendrik Santing. Zij overleed in 1951 op 92 jarige leeftijd. Zij omspande toen met haar leeftijd de gehele geschiedenis van Zwartemeer. Haar man Hendrik Santing was al veel eerder, in 1915, overleden en ligt hier dus niet begraven. Santing was in 1886 vanuit Valthormond naar Zwartemeer gekomen. Aanvankelijk woonden ze in een keet aan de Runde, waar ze aan ruilhandel deden. Later in 1899 verhuisden ze naar een nieuw stenen pand aan het kanaal. Hij was er caféhouder, bakker en winkelier. Ook hun beide zoons liggen hier begraven. Verderop liggen enkele grafstenen van de eerste veenkoloniale landbouwpioniers van het dorp, de families Sloots en Hospers. Ze waren afkomstig van de oudere Drents-Groningse veenkolonieën en werden naar hun Groningse dialect ook wel 'Groninger' boeren genoemd. Enkele rijen westelijker ligt de landbouwer Otto Salomons begraven. Hij was als laatste naast het landbouwbedrijf ook nog, zij het op beperkte schaal, als vervener actief. Een soortgelijke steen dekt de graven van de eveneens veenkoloniale landbouwersfamilie Hoving. De meeste monumenten op deze begraafplaats zijn uit de periode van na 1970. Dit komt omdat veel graven van voor die tijd helaas geruimd zijn.

Dit is te meer jammer omdat hierdoor ook het monument van de bekende plaatselijke turfstrooiseldirecteur en kunstschilder Willem Korteling verdwenen is. Niettemin troffen we nog een aantal 'historische' grafstenen. Enkele hiervan zullen hieronder onder de orde worden gesteld. Een eenvoudige steen dekt het graf van Gerke Post. Volgens de inscriptie was hij in 1909 in Duitsland (Wesuwe) geboren. Op het eerste gezicht is men geneigd aan te nemen dat het hier om een naar Zwartemeer geëmigreerde Duitser zou gaan. Dit blijkt echter niet het geval te zijn. Het gaat hier om een zoon van een Zwartemeerder veenarbeider, die kort na 1900 over de grens in het Duitse veen was gaan werken. Het gezin zal zich daar ook hebben gevestigd, waar in 1909 hun kind Gerke is geboren. Zoals zo velen, zullen ze bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog weer naar Nederland terug zijn gekeerd. Ook langs die weg kwam de, overigens in 1889 te De Krim geboren, veenwerker Frederik Gort in Zwartemeer terecht. Hij was in Zwartemeer later een kleine vervener. Hij overleed in 1957. Zijn zoon stelde later zijn levensverhaal op papier en zo werd de hier begraven Frederik Gort een van de hoofdpersonen in de roman 'Aan het veen verknocht'. Een lang leven was de eveneens in 1957 overleden Sebo Vuuregge beschoren. Hij werd zo'n 94 jaar oud. Hij was in zijn actieve tijd turfmeter bij de Ned. Turfcentrale voor het district Barger-Oosterveen. Op het graf van Theunis Bruinewoud (1921-1994) ligt een grote bolsterturf, waarop een heidebloempje bloeit. Het moet een werkzaam leven in het veen symboliseren. Te oordelen naar de namen op de stenen liggen hier veel uit de oudere veenkolonieën Smilde en uit Hoogeveen afkomstige mensen. Zij zijn kennelijk 'met het veen meegetrokken' en uiteindelijk in Zwartemeer terechtgekomen. Hier belette hen de landsgrens om verder te gaan.

Men ziet veel de namen: Vos, Olijve, Van Wijk, Hartman, Duinkerken, Hogenberg en Van der Sluis. Een ouder gedeelte van de begraafplaats (het meest zuidwestelijk gedeelte) is bedekt met laag struikgewas. De daar nog liggende stenen zijn veelal door de struiken overwoekerd en hierdoor aan het oog onttrokken. Enkele staande zerken 'torenen' daar echter nog bovenuit. Zoals bijvoorbeeld de zerk van Arend Kroeze. Hierop valt nog te lezen dat hij was geboren in 1861 te Amsterdamscheveld. Hij overleed in 1936 te Zwartemeer. Zijn vrouw Geesien Niers was geboren in het Duitse Neu-Ringe. Juist voor deze kerkhofbegroeiing treft men nog de graven van de familie Bruinsma aan.

De aanleg van de begraafplaats is rechthoekig. De afzonderlijke gedeelten zijn omgeven door groene beukenhagen. Het zuidwestelijk gedeelte is, zoals gemeld, overwoekerd door laag struikgewas - laag groeiende heesters. Het noordwestelijke deel is geheel met gras begroeid. Waarschijnlijk gaat het hier om een reeds geruimd oud kerkhof gedeelte. Aan het eind van het pad, dat vanaf de ingang van de begraafplaats in noordelijke richting loopt, bevindt zich een oud lijkenhuisje. Bij de ingang er van staan drie grote ongeveer 80 jaar oude rode beuken. Ter weerszijden van het huisje is een vogelbosje. Opmerkelijk is dat pal voor de ingang van de begraafplaats in het Verl. Van Echtskanaal een moderne (ophaal)brug ligt. Hierdoor lijkt het alsof deze brug er speciaal voor deze begraafplaats is. De werkelijke situatie is echter niet zoals die lijkt. De huidige situatie dateert namelijk echter pas van 1996. Voordien lag deze brug in het 'centrum' van het dorp, waarna deze als gevolg van een reconstructie in oostelijke richting - waar ze nu staat - is verplaatst.

Door W.Visscher

'DAMES DIE TACT BEZITTEN OM EEN PAARD TE BESTUREN'

In een oude krant uit het jaar 1880 kwamen we het volgende interessante artikel tegen over het vroegere vertier in Nieuw-Amsterdam. Men komt daarin bekende namen tegen. Het geeft een beeld hoe de inwoners van het Tweelindorp zich in die dagen op feestdagen vermaakten. Ook de ringrijderij was toen blijkbaar een favoriete sport. Hieronder volgt het krantenbericht, waarbij de daarin gebruikte spelling zoveel mogelijk zal worden aangehouden.

Nieuw-Amsterdam, 18 mei: Pinksteren is in deze veenkolonie ook op regt vreugdevolle wijze herdacht. De logementhouders Scholte en gebr. Akkerman hadden eene ringrijderij met paard en chais georganiseerd, en de kastelein Veldkamp, gesteund door de vriendelijke medewerking van eenige belangstellende ingezetenen, andere volksspelen, als mastklimmen, zakloopen en balloopen, om flinke prijzen.

Aan de ringrijderij namen vijf paren deel, en na een vinnige kamp, waaruit bleek dat sommige dames tact bezitten om een paard te besturen, viel de prijs van f 10 ten deel aan Koert de Wolde en Margaretha Akkerman en de premie van f 5 aan Derk van den Berg en Rika de Wolde.

Koert de Wolde
(1849-1921)

Nauwelijks was dit pretje afgeloopen, of men spoedde zich naar Veldkamp. En geen wonder: volksspelen als deze hebben hunne nuttige, maar bovenal hunne aangename zijde.

't Was dan ook aardig om te zien, hoe dapper onze jongens zich hier elkander de zege betwisten. Zoowel in 'het topje van de mast' als 'in den zak' bleek het, dat men vlugheid en behendigheid paarde aan moed en kracht en dat men ook nog wat anders kan uitvoeren dan vechten tegen de zwarten (turfgraven). Van de mastklimmers behaalde E. Westerhof den eersten, J. Meijer den tweeden, W. Meijer den darden en G. Meijer den vierden prijs. H. Winters was de baas van de zakloopers. Hij kreeg dan ook den eersten, G. Vos den tweeden en W. Hof den derden prijs. Het ballopen is vooral een grappig volksspel dat we bij feestelijke gelegenheden gerust durven aanbevelen. W. Hof viel daarbij den eersten, G. Winters den tweeden, G. Karst den derden en S. Westerhof den vierden prijs ten deel. De prijzen werden door den hoofdonderwijzer A. Visser met een zeer gepast woord aan de winnaars uitgereikt. De caroussel van Maartena amuseerde vooral 'jong en oud' en verhoogde de feestvreugde in hooge mate. Eene groote volksmenigte bewoog zich den geheelen namiddag langs het feestterrein, zonder dat de goede orde een heel enkel oogenblik werd gestoord. De avond werd verder in gulle vrolijkheid doorgebracht en menig feestgenoot werd, bij 't licht der maan, aangenaam verrast door 't prachtige Bengaalsch vuur van den logementhouder de Groot.

Provinciaal Drentsche en Asser Courant van 21 mei 1880.

Door W. Visscher

HET FRANSE VAN GOGH HUIS BIJ PARIJS.

Grote verkeersborden en 'ANWB' wijzers wijzen al bij binnenkomst in Auvers sur l'Oise, een stadje ten noorden van Parijs, naar 'La Maison de Van Gogh'. Het Van Gogh huis van Auvers sur l'Oise. Ook is er sprake van een zekere verkeersdrukte, zelfs meer dan je zou verwachten voor zo'n klein stadje. De verkeersstromen leiden naar de Auberge de Ravoux, zoals het plaatselijke Van Gogh huis daar ook wel wordt genoemd. Dit naar Van Goghs toenmalige logementhouder Ravoux. Hier verbleef Vincent van Gogh twee maanden. Het zouden tevens de laatste twee maanden van zijn leven zijn. Eind juli 1890 maakte Van Gogh, toen 37 jaar oud, namelijk door met een pistool zich in de borst te schieten een einde aan zijn leven. Een leven dat gekenmerkt werd door onrust. In die 37 jaar was hij maar liefst acht en dertig keer verhuisd. Hij had eigenlijk nergens lange tijd gewoond. Vincent verwondde zich dodelijk tijdens het schilderen op een korenveld tijdens een aanval van melancholie. Hij had toen nog op eigen kracht zijn kamer in de herberg Ravoux weten te bereiken. Zijn logementhouder waarschuwde daarop niet alleen de huisarts maar ook Van Goghs vriend dr Paul Gachet, die in Parijs een homeopatische praktijk had en ook leed aan melancholie. Dezelfde ziekte waarop hij gepromoveerd was. Vincent van Gogh had zijn portret nog maar kort te voren geschilderd. Anton Hirschig, de jonge schilder die de kamer naast Van Gogh bewoonde, waarschuwde daarop zijn broer Theo van Gogh, die in Parijs woonde. Hij kreeg een brief mee van dokter Gachet waarin deze de ernst van de situatie meedeelde. Theo kwam diezelfde dag nog. De volgende dag was Vincent van Gogh dood. Hij werd al de dag daarop op het kerkhof in Auvers begraven.

Er moest toen nog speciaal een lijkwagen uit Parijs voor over komen omdat Van Gogh niet met het gewijde exemplaar van de plaatselijke katholiek kerk vervoerd mocht worden, opdat die niet ontwijfd zou worden. (volgens toenmalige kerkelijke opvattingen golden zelfmoordenaars voor onrein). Hij werd daar ook onder een heg in ongewijde grond begraven. Er waren slechts enkele mensen bij aanwezig o.a. Ravoux, enkel kunstvrienden en Theo en dr Gachet.

Inmiddels is het 113 jaar verder. De meeste huizen waar Van Gogh kortere of langer tijd woonde zijn er niet meer. De meeste waren door de tand des tijds zo aangetast dat ze werden afgebroken. Of er werd nieuwbouw gepleegd, soms kwamen daarbij projectontwikkelaars aan te pas en vindt men er helemaal niets meer van voorheen terug. Twee uitzonderingen daargelaten, twee panden met een bijzondere Van Gogh-historie en tegelijk ook twee huizen waarvan het behoud ervan voor de poorten van de hel moest worden weggesleept. De geschiedenis van het Van Gogh huis te Nieuw Amsterdam/Veenoord is genoegzaam bekend. Die van Auvers sur l'Oise hier minder. Leest hier het bijna bizarre verhaal hoe ook dat Van Gogh huis nog net van de slopershamer kon worden gered. De redder daar was de Belg Dominique Janssen, die overigens zelf een beschermengel moet hebben gehad.

Deze kocht omstreeks 1985 het toen erg verwaarloosde pand.

De restauratie van het pand had nogal wat voeten in de aarde. Ook ondervond hij - om het zachtjes uit te drukken - bitter weinig medewerking van plaatselijke autoriteiten. Maar met veel volharding en doortastendheid, en niet te vergeten investering van veel eigen geld, lukte het hem uiteindelijk toch zijn plannen uit te voeren.

De heer Janssen deed er zes jaar over om het geheel te renoveren en te restaureren. In 1993 kon het pand voor het publiek geopend worden.

De manier waarop Janssen zich voor dit pand was gaan interesseren was een wel heel bijzondere.

Op reis als directeur van een Belgische zuivelgigant kreeg hij in 1995 vlak bij het pand een ernstig auto-ongeluk. Hij lag lange tijd in coma in het ziekenhuis. Toen hij weer bij kennis kwam vertelde men hem dat het ongeluk was gebeurd vlak bij de Auberge Ravoux, waar Vincent van Gogh was gestorven. Dit trof hem en hij was toen begonnen Vincents brieven te lezen. Het toeval wilde dat het pand toen juist te koop stond. Dit was eigenlijk al enige tijd het geval want de eigenaresse van het pand, mevr. Tagliana, stelde zo haar voorwaarden aan de aspirant kopers. Ze wilde niet alleen veel geld zien, maar stelde daarnaast de voorwaarde dat een nieuwe eigenaar op gepaste wijze de gedachtenis aan Vincent van Goghs verblijf daar in ere moest houden. Projectontwikkelaars zagen dit laatste niet zo zitten en haakten, de een na de ander, af. Dominique Janssen wist toen al precies wat hij wilde. Zodra hij hersteld was stelde hij zich op de hoogte van de toestand van het pand. Hij maakte een restauratie- en een bedrijfsplan op. Al na korte tijd wist hij zeker. Hij zou het pand gaan kopen, restaureren en er een Van Gogh huis van maken. Zoals we al hebben gelezen is dat hem gelukt.

Door Gerard Waasdorp

TIJDSCHRIFTEN OMLIGGENDE VERENIGINGEN:

De Zwerfsteen, Historisch tijdschrift voor de regio
Borger, 3/2003

- Grondverkoop 1911, Borger/Westdorp, door J.Hof
- Oostermoerse vertellingen en herinneringen, door H.Tiesing

't Aol'Volk, september 2003

- Het schoelfeest, door Roelf de Lange

Waardeel, Drents Historisch Tijdschrift, 3/2003

- Gezina Bähler-Boerma, grondlegster van het Drentse Dorpshuiswerk, door Margrit Wilke
- Tussen ontwikkeling en behoud, het Drentse boerenbedrijf in historische films, door Mark Goslinga
- Klaas van der Geest, een schrijver die beroering veroorzaakte, door Henk Nijkeuter

Oes Eigen streek, Stichting Streekeigen Sleen
3/2003

- Het jaar van de boerderij deel 3, door Jaap de Koning
- Ervaringen van een arts op het Drentse platteland, uit de Nieuwe Drentse Volksalmanak 1956, Th.A. van Reemst
- Een praatje met Gerrit Hegen, deel 7 (slot)

Westerwolde, Vereniging voor Genealogie en
Historie

- Ick ondergeschreven Willem Jans Houwing, door A.Veldhuis
- Wie kent Maria Meijering, door P.Scheper
- Waar bist doe aine van, door J.Wilzing
- Hilgen, door P.Scheper
- De industriële ontwikkeling in de Oostgroninger Veenkoloniën, door H.Hachmer
- Telefoonaansluitingen Vlagtwedde en Vliedderveen 1954
- Waar bist doe aine van, door R.Georgius
- De geheimzinnige Poaterbörg te Onstwedde (VII), door H.R.Aiking
- De Tolbrug te Wedde, door J.S.A.Huizing
- De familie Franck, door K.Bijsterveld
- Geslachten worden families, door G.Nobbe

Treant, van NGV-Drenthe

- kwartietstaat Albert Smegen
- parentaal Jansen
- vervolg kwartierstaat Louwrens Elzinga

Tijdschrift Historische vereniging gemeente
Beilen

- de kluizenaar van Hijken genaamd Hendrik Eising door G.Seubring
- jeugtherinneringen deel 2, Beilen 1937-1938, bewerkt door diverse personen
- een bijzondere vondst bij Wijster deel 1 door G.J.Dijkstra
- St.Nicolaas: christen of een gekerstende heiden door G.J.Dijkstra

Bovengenoemde bladen zijn in te zien in het
gemeentearchief van Emmen.

Door Henk Jeurink

BIJEENKOMST OVER DE GRAFSCHAFT BENTHEIM

Vanuit het uitgestrekte hoogveengebied stroomt de Grenzaa richting Coevorden. Bij het bereiken van de rijksgrens noemen wij deze beek het Schoonebekerdiep. Deze beek vormt de natuurlijke begrenzing tussen de Grafschaft en de randveenontginningen langs de huidige Europaweg. Of deze grens ook een belemmering voor bewonersbewegingen en culturele uitingen vormde, is voor een deel van onze leden een weet en voor andere leden een vraag. Op 3 februari 2004 kan uw weet bevestigd en uw onverwerkte vraag bevredigd worden. Op deze avond verzorgt de heer Jan Ringena uit Neuenhaus vanaf 20.00 uur in De Zwarte Racker, Europaweg 132 te Nieuw-Schoonebeek een lezing over zijn Niedergrafschaft. De heer Jan Ringena is 83 jaar oud en hij is altijd Pfarrer van Evangelisch Reformierte Kirche in Hoogstede geweest. Wanneer hij vanuit de kapel in Neuringe zijn kudde toesprak, kon hij over het stroomdal van zijn Grenzaa Nieuw-Schoonebeek zien liggen. Jan Ringena is vanuit de genealogie zeer betrokken bij de historie. Hij is al jaren voorzitter van de Arbeitsgruppe Familieforschung van de Emsländische Landschaft. Deze Arbeitsgruppe houdt zich bezig met de genealogie van het Emsland en de Grafschaft Bentheim. Jaarlijks verschijnen ruim 250 pagina's nieuwe geschiedenis van deze streken. Ook in onze regio zijn velen geabonneerd op het tijdschrift van deze vereniging. Vanuit de genealogie zal Jan Ringena ons het nodige vertellen over de culturele verschillen, maar vooral over de overeenkomsten van het leven aan weerszijden van de grensrivier. Ook behoort Jan Ringena via zijn vader bij de strijders van de Bekennende Kirche.

Deze strijders hebben vanuit hun diepe geloofsbetrokkenheid verzet aangetekend tegen het fascisme. Zo hebben zij in 1941 de van de staat met wetten ondersteunde moord op 'minderwaardige levens' weten te stoppen. Met zo'n betrokken persoon als inleider belooft het een onvergetelijk avond te worden. We rekenen net als bij de voortreffelijke voordracht van Pieter Albers op een volle bak in de Zwarte Racker te Nieuw-Schoonebeek op dinsdag 3 februari 2004.

Op **08 maart 2004** willen we de ledenvergadering houden.

Plaats: de Marke, Statenweg 107, tel.622568

Aanvang: 20:00 uur.

Na het officiële gedeelte willen we werkgroepen en leden de mogelijkheid geven om met 10 minutenpraatjes iets te vertellen over hun activiteiten op historisch gebied.

Een uitnodiging met de benodigde bescheiden volgt in februari.

